

הלת / רגל טובעת בחול, / ומה לך מחמ־
רת אחריהם / עיניך לבגדד או לשבא /
ערים עטויות קסם— / לא אדע. / כי כאן
אני / בחדרים משורטטי פינות / והשירה
פנתה לה והלכה. ("מלאו פלי", ע' 16).

ואחרונה : קנאת־אמת מקנאים אנו ביכולת
לקום ולהוציא ב־1974 מחברת־שירים שאין
בה דבר מן הקרב והקרבות ומן הכוחות
שגורמים קרב וקרבות. אפשר מאד שהקנאה
האמורה דוברת מפינו בבואנו לומר כי ה־
יכולת האמורה היא יכלתם של פרטים רבים
מדוברי העברית, להתכנס איש־איש בעור
עצמו—זה בשיריו וזה בממונו או בכבודו
או בכבודו—ולהתעלם ממש מכוחות הפליה
והגדולה שפועלים בקרבנו בלי שניתן דע־
תנו לבחור או אף לבחון בהם.

ואין לנו אלא לאחל למחברת כי בקבצה את
שיריה הבאים נשמע בהם בבירור איך "שור־
עלה רזה צועקת מול מזבחות קדומים" ולא
נקפיד עמה אם נמצא את השועלה שמנה
מעט במישמנים הטובים של השירה.

א.ן.

אוקטובראים עברים

השנה היא 1919. באודיסה העיר, הלחוכה
להבותיה של מלחמת־האזרחים הרוסית, מ־
צא סופר יהודי צנום וצעיר, מכותבי העברית
ונלהביה, מחברת דקיקה בן 16 עמוד וקורא
לה "הקומוניסט העברי". שמו אליעזר שטיינ־
מן (א. שטיינמאן).

על תבל וכל יושבי־בה יביע אמריו, על כל
באי־עולם יעיר שוט־לשונו :

התעוררו, התעוררו. קומו ועלו בחרב ובגר־
זן, בחמת גקם ובדבר אלהים חי.

...אל יישמע בקרבכם קול חתן, קול כלה,
כי אם קול תרועה למלחמה : לא קול
אהבה ולא קול שיר, כי אם הרס, הרס,
הרס.

...כי כל העולם כוזב, כוזב, כוזב.

* יהושע א. גלבוש : אוקטובראים עברים /
תולדותיה של אשליה ; המכון לחקר התפוז־
צות ; תל־אביב, 1974 ; 144 עמ'.

מבעבעים מים / תור בוכה אנושות" (ע'
12) ; "שפנים חמי אזניים / שהתרבו כציפ־
צופי טיסים" (ע' 13) ; "ניבים בפצלות העץ"
(ע' 13) ; בתולות עזים ו"סרט פרות" (ע'
21) ; "רוחות חמורים קטנים / שוטפות במ־
רוצה" (ע' 25). לא קופחו גם סוסים ואיילות
וחתולים ותרגלות. שפע בעלי־החיים אינו
מרדד את השירים, המעוצבים בנקיון חס־
כני, נקיון המושג עקב היעדר יומרות או
עקב היעדר שאיפות וכוונות לעצב באמצעו־
תו מערכות והוויות אחרות. המחברת מבקשת
למסור בפשטות את אשר בלבה או בנפשה,
וכך אנו מוצאים ב"מושבה" : "ציפרים אפ־
פות יסמין / זרויות אבק הדס / די—לא עוד
כיון כלוא בענביו / שופעים המיצים, זול־
גים / ריחם ברחובות הולך, / מקיש בתריסי
הפח שלבתי הנמוכים, / במרפסות סרוגות
ברזל / עד לבוא חורף / בשבטיו הלחים".

"מטעי בר" רחוק מלמסור את עולם־הבר
של המטעים או של בעלי־החיים. ומובן ש־
מטעים אינם בר כמו שבר אינו מטעים,
ומובן שמטעים עשויים להידמות למטעי בר
רק לשוכני־ערים מלידתם. שירי המחברת
מוסרים נהיית נפש שמשתוקקת בעת ובעונה
אחת למטעים ולבר. שורות כמו "משפחת
אצילים באחת ארצות השפלה / בטכס אכי־
לה, בגלל דמיון דל רואים / בהן דמויות
ספרותיות בלבד" ("שלוש איילות", ע' 15)
מחזקות את הרושם שהמחברת ערכה היפ־
רות אקדמית וספרותית עם עולם החי ועולם
המטעים והבר. פרט לשורה אחת ("שועלה
רזה צועקת מול מזבחות קדומים") שנועלת
את השיר הראשון ("מטעי הבר" בע' 5),
נראה לנו כי הקפידה המחברת להישאר בת־
חום היפה של הטבע (כולל "חתול יכול" עם
"מות חתול" בע' 31).

שיר אחד בלבד מכיל משמעויות שרומזות
על משהו נוסף לאישי ולמתכונן ונוסף לכ־
מיהת הלב והנפש הפרטית. הרי כולו לפני־
כס :

מלאו פלי הסוסים / כבדים כתאנים בש־
לות / עייפו ידי / נחרצות רצועות שני /
ידי ילד מוצלף להטיב דרכו. / ואם ישאל
מי / מה הכבודה הזו / כעל גמלים מתנ־

הודית ברחבי שליטתה של ה"קומונה"-בהתגשמותה.

פרשת-העלייה שהיא נושאן של חיבור זה מקיפה, למעשה, שמונה שנים בלבד (28-1919) ומתרכזת סביב פעילותם הקודחת והי מקוטעת של מתי-מספר, דבקים ב"אוקטובר האדום" ודבקים עד שגעון בשפה העברית, "השפה היפה, היחידה, השרידה", וסביב תקוותם-חלומם הנדונים למפח ולחנק.

"תולדותיה של אשליה" היא כאן כותרת המשנה, המתבקשת כמעט מאליה. אולם החיבור כולו יש בו כדי לשפוך, מזווית צדית כלשהו, משנה-אור על לידתה ושברונה של אשליה שהקיפה, סחפה וטרפה חוגים רחבים ורציניים הרבה יותר-ועל-כל-פנים, גרוטקסיים הרבה פחות-של אינטליגנטים יהודים.

ובעצם: לא רק אינטליגנטים. ולא רק יהודים.

י.ע.

ספר רפאל מאהלר

כאשר מלומד בעל-שם, שכתב ספרים הרבה והעמיד תלמידים הרבה, מגיע לגיל שבעים, מתכנסים כמה מידידיו ועמיתיו לחקור ולדון רש איך יצינו את היובל. ההחלטה ברורה מראש: יאספו מאמרים ומחקרים ויכרכו יחד בספר, עבה ככל האפשר, ספר-יובל שייקרא על שמו של בעל-היובל-במקרה זה הפרופיסור רפאל מאהלר. עד שמתפשט בקרנות ואוספים מנדבתן עוברות חמש שנים ואז יוצא לאור הכרך העבה: 270 עמ' בעברית, לוחות המוסיפים הדר גראפי ואווי רה "אותנטית", ועוד 162 עמודים בלועזית, כולל מאמר אחד בפולנית. בתוך אלה יש גם רשימה ביבליוגרפית שלוקטה בעמלי-איתי נים הכוללת ערכים נכבדים כמו "המושלים בכיפה-הירהורים נוגים על פפים קטנים",

* ספר רפאל מאהלר / קובץ מחקרים לתולדות ישראל, מוגש לו במלאות לו שבעים וחמש שנה; ערך: שמואל ייבין; ספרית הפועלים בסיוע אוניברסיטת תל-אביב, 1974; 270 עמ' + 162 לוחות.

...כל בתי-החרושת, כל בתי-החומות, כל שדמות העולם, כל יבול הארץ עם מכרות פחמים, מתכת וזהב-לעמלים! לעמלים! ועל הסטיכיה המהפכנית יתרפק, בנפש שורקקה ישלח ידו לתפוס בכנף אדרתה:

שלום לכם אחי, אנשי החיל האדום, בני רוסיה הגדולה והקטנה, בני המדיארים ואשכנזים פליטי מלחמת העמים... משח-ררי ארצות, עמים ומעמדות מתחת יד ערי-צים עושקים.

...גם אם תרמסני פרסת סוסכם אסלח לכם, אסלח לסדרי עולם חדש, כי הייתי גם אני וו בגלגלי הדרור.

...שלום לכם, חלוצים, מאת משכיל בודד, משורר הוזה לוחם בעד דעות,

...ושלום לכם, אחי ולא ידעתם, גם מאת העברי העתיק, אשר כולו שני וארגמן ואדום מדם גיבורים קדושים ואשר שפתו לכם זרה.

"תחי היהדות האדומה!" יקרא המשכיל הבודד בעיי-רוחו. גם טעמו ונימוקו עמו:

על פי השכל, על פי הרגש ועל פי היושר תבוא תשועת היהדות רק עם הקומונה. ...אי אפשר אפילו להעלות על הדעת, שהסדר החדש מזיק ליהדות, השואפת להיות חטיבה מיוחדת עם לשון ועם נוי מיוחד.

אשר על כן, זה החלום:

גדוד עברי מתעופף בין גדודי עמים ממוזרח ועד ים ולוחם בעד הקומונה.

בידו דגל עברי אדום, ובפיו שיר עברי לדרור.

ואשר על כן, זו הקריאה הבאה כפטיש יפוצץ סלע:

הסתדרו נא, צעירים, התלקטו אחד אחד. יסדו נא את הפלוגה הראשונה של הקומוניסט העברי.

...צעירי עמי אייכם?

על גילוי שולי, חורג ויוצא-דופן, של פרשת-האהבה הסבוכה, הלוהטת והאומללה בין האינטליגנציה היהודית ובין מחנה-המהפכה וכוחות-המחר, מספר "אוקטובראים עבריים", ספרו החדש של יהושע א. גלבו, המתמחה זה כבר בצדדים השונים של הטראגדיה הי-